

Laten we deze week allemaal onze moerstaal vieren

NRC 12 maart

Taal Deze woensdag begint de Boekenweek met als thema 'Je moerstaal'. De ideale kans om de waarde van meertaligheid van Europa weer te versterken, stellen [Lotte Jensen](#) en [Stine Jensen](#).

Illustratie Hajo

‘Je moerstaal’ is het mooie en urgente thema van de Boekenweek. De organisatie benadrukt daarbij op overtuigende wijze het belang van diversiteit en inclusiviteit. Je moerstaal kan bekakt of plat zijn, straattaal of streektaal, dialect of ABN. Het kan je eerste taal zijn, die van je moeder. Dat hoeft echter niet: voor velen is het Nederlands niet hun eerste taal, maar toch hun moerstaal.

Lotte Jensen is hoogleraar Nederlandse literatuur- en cultuurgeschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Stine Jensen is filosoof en schrijver.

Zo ervaren wij dat ook. Geboren en opgevoed in het Deens, is het Nederlands na verloop van tijd onze moerstaal geworden. Daarnaast hebben we Duits, Frans, Spaans en Engels geleerd. Die meertaligheid ervaren we als een grote rijkdom: talen

openen andere culturen voor je. En in je moerstaal kom je weer thuis. Boekenweekdichter Sholeh Rezazadeh leerde het Nederlands tien jaar geleden toen ze vanuit Iran hier kwam wonen. „In welke taal zal ik je woorden geven zodat we elkaar opnieuw kunnen vinden / in welke blik, welke stilte /gaan we elkaar weer verstaan”, dicht ze fraai in haar gedicht ‘Je moerstaal’.

Gespannen voet

Wat zo goed lukt met deze Boekenweek – de rijke Nederlandse taal en literatuur vieren én zich rekenschap geven van diversiteit – wil maar niet lukken op andere terreinen. Daar staan diversiteit en inclusiviteit vaak op gespannen voet.

De leesvaardigheid onder jongeren lijkt elk jaar verder te dalen. En niet alleen onder die doelgroep staat begrijpend lezen op het spel. *De Telegraaf* moest zich voor de rechtbank verantwoorden over het kommagebruik van journalist Nausicaa Marbe. De rechtbank stelde dat, hoewel Marbe op de juiste wijze haar komma had gebruikt, bij een oppervlakkige lezing de zin verkeerd geïnterpreteerd zou kunnen worden. De meeste lezers konden niet geacht worden dit leesniveau te hebben. Je zou kunnen stellen dat de rechtbank hier rekening houdt met een diverse lezersgroep. Maar nu wordt Marbe afgestraft voor haar correcte Nederlands. Dat is wrang, omdat zij op haar achttiende vanuit Roemenië naar Nederland kwam en zich een nieuwe moerstaal zo uitstekend eigen maakte. Een opmerkelijk vonnis dus, al kunnen we dankzij deze kwestie wel een fraai woord toevoegen aan onze moerstaal: het kommavonnis.

Talen openen andere culturen. En in je moerstaal kom je weer thuis

Ook tobben we in het hoger onderwijs al langer met de keuze voor onderwijs-, onderzoeks- en vergadertaal. Afgelopen week woonden wij een interessante bijeenkomst bij aan de Universiteit van Utrecht over de vraag: ‘*Mother tongue. Which language can foster epistemic diversity and cultural inclusion?*’ Ofwel: welke taal kan diversiteit van kennis voeden én culturele inclusie bevorderen?

De voertaal was Engels, maar alle aanwezigen problematiseerden dat gegeven. Verschillende sprekers stelden de vraag hoe neutraal Engels het is, en in hoeverre het gebruik van Engels diverse kennis bevordert. Het ging nu eens niet om de dominantie van het macro-economische perspectief van bestuurders, die internationalisering al snel reduceren tot Engelstaligheid. Nee, aan bod kwamen jonge onderzoekers en de zorgen waarmee zij kampen. Het ging over allerlei zaken die hén aangingen zoals: wat verlies je, als je één taal uitroept tot de lingua franca, terwijl het eerder de gewoonte was om teksten in meerdere brontalen te lezen. Wat gebeurt er als je alles door AI laat vertalen naar Engels, maar de diepere betekenis of connotaties van sommige woorden niet kent?

Altijd Engels

Een van de jonge onderzoekers deelde het standaard gehanteerde keuzemodel uit voor ‘meertalig vergaderen aan een tweetalige universiteit’. Wie het stroomdiagram volgt, eindigt eigenlijk altijd bij het Engels als voertaal. Want als één persoon niet het Nederlands spreekt of begrijpt op B2- of C1-niveau, is de regel dat je Engels spreekt. De term ‘tweetalige universiteit’ is op zichzelf natuurlijk al een dualistische keuze die ogenschijnlijk het Engels en Nederlands als gelijkwaardige voertalen opvoert, terwijl het Engels in feite dominant is geworden.

Maar er waren ook positieve geluiden over de rol van het Engels in het leven van lhbtq-tieners die hun identiteit ontwikkelen. Een onderzoeker wees erop dat de Engelse taal via sociale media soms een bevrijdend effect heeft voor de verkenning van 'nieuwe identiteiten'. Een onderzoekster met een Arabische achtergrond wees erop dat niemand thuis Engels spreekt, maar dat een dominante taal behulpzaam kan zijn in de sociale en economische mobiliteit van migranten op universiteiten: het Engels. Er is dus veel diversiteit aan de universiteiten als het gaat om nationaliteiten, maar geen échte diversiteit aan denkkaders of culturele inclusiviteit. In de Nederlandse samenleving is dat anders, daar helpt het Nederlands juist om erbij te horen.

Meertaligheid versterken

Misschien is dit het historische moment in de geschiedenis – waar [Trump roept om 'English first'](#) om alles wat niet past in zijn vreemdeling vijandige agenda te elimineren uit de samenleving – om de waarde en rijkdom van meertaligheid van Europa weer te versterken en te omarmen?

Laten we deze week allemaal onze moerstaal vieren, in deze Boekenweek, waar inclusiviteit en diversiteit zo harmonieus samengaan. Laten we elkaar op straat in alle talen begroeten, naar elkaar glimlachen, en meertaligheid koesteren en omarmen. **En laten we bovenal de Nederlandse taal en literatuur vieren.**

In de woorden van Sholeh Rezazadeh: „En mijn taal klopt sterker dan mijn hart / grijpt vaster dan mijn handen / gaat verder dan mijn voeten / en brengt jou dichterbij”